

El mapa musical de l'època de la Il·lustració

Antoni Sala i Serra

En una anàlisi posterior es pot comprovar que durant la segona meitat del segle XVIII es preparava un gran canvi en el panorama musical europeu. Itàlia, la veritable universitat musical, perdria la primacia en entrar en un període d'eclipsament que afectarà sobre la totalitat de la seva història futura. Es constata, a finals del XVIII, que els mestres de primera magnitud són a l'estranger assumint maneres estranyes a les del seu país d'origen. A la mateixa Itàlia es consoliden mestres forans. La música instrumental es converteix en el sector guia de les novetats i transformacions, però Itàlia ha esgotat les seves reserves seculars en aquest camp.

De tota manera, per als contemporanis, Itàlia continua sent la pàtria de la música. Nàpols és el centre irradiant de primera magnitud, especialment en òpera. Roma, sota Beneditc XIV, un Papa obert a la cultura contemporània, és encara el centre de la música sacra, amb les capelles sixtines i Júlia a Sant Pere. A Bolònia, hi viu el Pare G. B. Martini, considerat com la màxima autoritat musical europea. A la Toscana, s'imprimeix l'Enciclopèdia de Diderot, i és també un centre considerable de la cultura instrumental. Venècia, amb quatre conservatoris, nombrosos teatres d'òpera i la Basílica de Sant Marc, continua acollint, en un daurat crepuscle, tota classe de gèneres musicals. Milà, austríaca, és un enllaç amb Viena, amb intercanvis de tota classe.

L'aïllament polític d'Itàlia, amb el Tractat d'Aquisgran, situa el centre de gravetat musical més enllà dels Alps. El centre de la vida política i intel·lectual d'Europa es troba a França i Anglaterra. Tot és afí a la seva política mercantil i l'intervencionisme legislatiu. París, centre radiant de la llengua francesa, difosa arreu, és el vehicle de penetració de la seva cultura, i esdevé un pol d'atracció únic. Els teatres de París, els concerts públics, l'activitat musical de la cort de Versalles, les editorials musicals, etc., situen França en la millor dimensió europea de la cultura. Però juntament amb aquest predomini francès sorgeix l'anglès. Londres disputa a París la primacia del mercat musical. El que importa ara, a diferència del passat, no és una escola pròpiament musical al voltant d'una persona emergent, sinó un teixit organitzatiu, un poder econòmic i uns circuits musicals amb músics provinents de diversos països. A les terres de l'Europa central hi destaca la posició predominant de Prússia, amb Frederic II davant la vella i gloriosa Àustria de Maria Teresa. De

Prússia se'n parlarà com la pàtria de tres revolucions: la copèrnica, la kantiana i la política. De totes maneres, el cor musical d'Europa central continua sent Viena, la capital de l'imperi, fidel a la seva missió cosmopolita atraient músics d'Itàlia, especialment per a l'òpera, dels estats alemanys, del Burgenland austríac, de Bohèmia, etc. També Salzburg és un punt rellevant de la cultura musical. La difusió de la música d'Àustria continua sent obra dels monestirs de Mariazell, Lilienfeld, Melk i San Florian, on es copia, es conserva i es difon no solament música sacra, sinó també música de cambra, simfonies, etc., composta a Viena i Salzburg. Cap al nord, el jove regne de Prússia fa brillar Berlín amb la residència de Postdam on el rei Frederic toca la flauta amb el músic Quantz i té al seu servei el millor músic del moment: Carl Philip Emmanuel Bach, el segon fill de J. S. Bach. Al caràcter cosmopolita de Viena, Berlín hi oposa el caràcter seriós i disciplinat, típicament alemany, que farà d'aquesta ciutat en el futur un dels centres del Romanticisme. Però no solament Viena i Berlín esgoten el panorama musical, sinó que Munich, Nuremberg o Bamberg són importants, i especialment Leipzig (el "petit París"), lligada sovint a la cultura francesa. També Dresden és la referència d'una de les millors orquestres del moment, formada per músics tan importants com Quantz, Veracini, Tartini i alumnes seus. I només després de la guerra dels set anys cedirà el primer lloc a Mannheim. Leipzig i Dresden són, a més, el pas obligat cap a l'est d'Europa, atraient músics d'Itàlia i de França en camí vers Polònia i Rússia. A la península ibèrica hi destaquen Madrid i Lisboa tot i que molt distints als valors europeus i més aviat fora dels circuits musicals. Hi actuaren amb més o menys fortuna una sèrie de músics italians, entre els quals D. Scarlatti i L. Bocherini, que hi morirà força oblidat.

Cadascuna d'aquestes ciutats es particularitzarà en l'acceptació dels diferents estils del moment, però unes seran les receptores i d'altres les creadores de la nova música del moment. Els centres importants quedaran establerts amb París-Versalles (l'estil galant), Mannheim (el rigor instrumental germànic), Milà (d'on sorgiran la revalorització de la sonata i la simfonia com a valor nou). Viena serà el gresol d'aquests estils conjuntament amb els aires populars arribats de l'est. Caldrà analitzar tot això per tal de descobrir els músics que omplen el panorama musical de la Il·lustració, substituint allò que poc a poc deixava el Barroc.